

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

34 de Lege Falcidia seu de diminutione legatorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

si non potuit testari, si perperam testatus est, & voluntas improbecur, vt ex superioribus colligi potest. Et quidam referunt ad personam testatoris, factum, si aduenit, si transtulit a legatario, si legatum vendidit, &c. ¶ Ex parte heredis non debentur, si non adit, in l. si nemo, de regul. iur. & paulo ante diximus, si is qui praestare debebat, ante testatorem decessit, l. Celsus pater, 29. de leg. 2. l. Titia vsus. 9. de cond. & demon. P. si tacitam fidem contra leges accommodauerit, l. heres qui, 11. de iis quib. vt indig. P. & sic de similibus.

2. 8. ¶ Ex parte legatarii, non debentur: veluti, si is ante diem vel conditionem legati existitum decesserit, quod supra explicauimus: vel si viuo testatore moriatur, l. si Augustus, 59. de leg. 2. l. vn. §. ea et enim, de cad. toll. C. l. fin. §. de iis quib. vt indig. P. vel non impleuerit mandatum testatoris cum praeccepto factum, vt nisi faceret, legatum amitteret, l. fin. in fin. C. de fideic. l. vn. §. fin. de iis que pan. nom. C. si capitales legatario cum testatore inimicitie intercesserint, nec reconciliatio secuta fuerit, ad eum quoque conferretur legatum, & exceptione petens legatarius reuocatur, l. 3. §. fi. & l. 4. de adim. legat. P. l. si inimicitia, 9. de iis quib. vt indig. P. Quod in legatis singulare, & in fideicommissis particularibus cum inimicitia capitales cum herede testamentum non videntur, sicut legatum, l. ex parte, 2. de adim. legat. In ea causa est, qui accusat testatorem de crimine capitali, vt ei videatur capitaliter inimicus & legato priuatus censetur, l. pen. §. Seta testamento, de adim. leg. P. sed & si palam & aperte testatori maledixerit, & infaustas voces aduersus eum iactauerit, idem erit dicendum. Si quoque ei controuersiam status mouerit, denegatur eius quod testamento acceperit perfectio, ex qua specie ita timore defertur, vt respondit Vlpianus l. si inimicitia, 9. de iis qui. vt indig. P. vel illicitae mercis negotiatorem

2. 9. testatorem derulerit post eius mortem, l. i. eod. ¶ Ex parte capite enim indignitatis priuatur beneficio accepto. Sicut & is hereditate, qui cum vxore defuncti concubuit ab eo institutus, gl. fin. in d. l. i. eo. & gl. in l. sororem, ad ver. indignam, C. eo. Hic locus est ab ingratitudine, de qua alibi commodius. Priuatur & legato, qui testamentum celauit, postea hoc in lucem emerferit, l. si legatarius, 2. 5. C. de lega. Item qui principale testamentum de falso accusauit, nec obtinuit, priuatur ab omni eius commodo, l. post legatum, §. si pater, & §. qui principale, de iis quibus vt indign. P. Vt & index, qui de falso male pronuntiauit, d. l. post legatum, §. quidam, & praesidem.

3. 0. ¶ Item si repudiauit vt oportet legatum, l. legatum seruo, 7. l. legatarius, 28. §. si legatum, l. seruum sibi, 46. §. si quis rem, de leg. 1. l. Titia, 3. §. Lucia, l. si mihi & Titio, 57. l. si mihi pure, 61. de legat. 2. l. ex repudiatione, 26. C. de fideicom. cum similit. videlicet postquam cepit deberi: alioquin repudiatio antea facta non officit, quin qui praecociter repudiavit, possit petere, iuxta l. si ita scriptum, 46. §. si sub conditione, de leg. 2. Sed & qui sibi legatum scripsit, illud non potest, veritate lege Cornelia de falsis, consequi, l. i. & si. de iis que pro non script. hab. P. Omitto casus alios his affines, qui si non occurrant, aut si per dicti non impediunt petitionem legati, illud effectum fortiter, secundum mentem decedentium. ¶ Et rationes, quae fauent implemento voluntatis vltimae, fauent legatis, quia & legatum dicitur liberalitas ex testamento procedens, l. penult. si cui plusquam, per leg. Falc. P. §. legatum, de lega. Et per legata fit distributio & renuntiatio beneficiorum secundum gradus: vt iis qui plus de nobis bene meruerunt, plus relinquatur, aliis minus. Et quem admodum ob benemerita hereditates extraneis solent deferri, l. nec adicit, pro soc. sic & pro modulo affectionis, sanguinis, & propinquitatis, legata ab iisdem solent relinqui, l. Titius, 2. 5. vbi Ias nu. 9. de lib. & posth. & in l. cetera, §. si quis, nu. 9. & l. si domus, §. si fundus, num. 22. & l. qui sibi habet, num. 26. de leg. 1. Iustum quoque est, heredem qui fidem ad eundem dedit de implenda voluntate testatoris, & ex quasi contractu cum defuncto aditione initio habetur, §. heres quoque, de oblig. qua ex qua. cont. l. apud Iulianum, §. fin. & l. seq. ex quibus cau. in poss. oar. ad soluendam cogi §. i. de oblig. §. i. de act. l. obligationum substantia, de actio. P. l. i. §. si conueniat, de poss. cum similit. Sed haec sufficiant de legatis praestandis integris. Videamus nunc de exceptione, per quam legata tantum diminuta praestantur de lege Falcidia.

De lege Falcidia, seu de diminutione legatorum. Cap. 34.

Lib. 1. Institut. tit. 22. lib. 3. P. tit. 2. lib. 6. C. tit. 49. Nouel. 11.

- 1 Hereditatis in vncias diuisio.
- 2 Testatorum legandi vni vellent lege duodecim tabularum datum

- potestas, restricta legibus, Voconia, Furia, Falcidia.
- 3 Falcidia lex de minuenda legandi potestate, quando, & a quo h. m. & quid sit, ex quibus accipitur, & contra quos, numero 4. 7. & 8.
- 5 Legitima aliquando dicta Falcidia, & eum cum Falcidia differentia.
- 6 Trebellianica & Falcidia quarta conuenientia, & differentia.
- 9 Falcidia quando, & ex quibus non detrahatur, & num. prohiberi possit a testatore, num. 10.
- 11 Legitima non minuitur illis legatis, quibus minuitur Falcidia.
- 12 Falcidiam qua non pauuntur, num. fin. oneri heredi aut legatarii.
- 13 Inventarium non faciens heres, num. amittit, Falcidiam.
- 14 Falcidia ab herede, non per legatarium, detrahatur.
- 15 Falcidia quomodo detrahenda.
- 16 In Falcidiam quando sibi debitum a testatore heres imputat.
- 17 Funeris impensa qua deducatur in computatione Falcidia.
- 18 Eris alieni loco qua in ratione Falcidia habentur.
- 19 In Falcidiam qua imputat sibi heres.
- 20 Falcidia computande & inuenda forma & praxis.
- 21 Fructus hereditatis qui veniant, in computationem Falcidia.
- 22 Heredes retentiones imputant in Falcidiam.
- 23 Falcidia quando detrahenda, & ex quibus rebus.
- 24 Estimatio est facienda ex rei veritate, non conuentione paritum.
- 25 Estimatio annuae pensionis & alimentorum quomodo sist. a iure.
- 26 Falcidia quando detrahatur ab herede, eius finis, effectus, & rationes, nu. 27. 28. & 29.

Hereditas cuiuscunque valoris fit, totum vnum veluti corpus, quod alii ne mine continetur, l. asse tota, 77. de hered. inst. P. l. societatem, pro soc. Varro 4. de ling. Lat. in duodecim vt plerumque diuiditur partes, quas vncias dicimus. Singulae autem vnciae habent propria nomina ab vncia vsque ad assem, §. hereditas plerumque, de hered. inst. apud Iustinianum, l. seruum meum, 50. §. fin. eod. P. vncia, minima pars: sextans, duae vnciae, seu duae partes totius: quadrans, tres vnciae, quae faciunt quartam partem totius: triens, quatuor vnciae, quia ter quatuor faciunt duodecim: quincunx, quinque vnciae: semis, id est semias, sex vnciae: septunx, septem vnciae: bes, octo vnciae: dodrans, nouem vnciae: denarius, vndecim: as, 12. Varro in 4. vnciam ab vno dixit. At Iulius Pollux, lib. 2. vocabulum Sciculum vsque, & πρὸς δωδεκάτην γράφει. Potest tamen ex arbitrio totam diuidere hereditatem in plures vncias seu partes testator, & ex vno asse facere dupondium, id est, 24. partes, & plures aut pauciores: & tot vnciae assem faciunt, quot testator voluerit, d. §. hereditas, l. interdum, 13. l. Sabimus, 18. eod. P. §. videamus, eod. apud Iustin. l. coheredi, 41. de vulg. Pau. lib. 3. Sentent. tit. 4. ¶ Has partes olim ex permissione 12. tabul. testator ex voluntate legabat, propter verba illius, vt quisque, leg. asse, siue rei ita ius est. Et licebat totum patrimonium, vel pene totum legatis exhaurire, l. verbis 12. tab. de verb. signif. §. i. de lege Falcid. apud Theoph. & Iustinian. Postea autem placuit hanc legandi licentiam coarctare. Et lata quidem post haec lex Furia, qua cauebatur, ne cui ultra mille aureos legare liceret: & si plus legaretur, quadruplum eius quod plus quis accepisset, redderetur, Theoph. in d. §. i. Vlp. in tit. 1. & 18. Sed quia haec non prospiciebat heredibus, alia lata est Voconia, qua cautum, inquit Theophilus, ne legatarius plus haberet quam heres. Erat illius legis hoc caput & aliud, ne quis census, id est, in censum relatus, virginem neve mulierem supra quadrantem bonorum suorum heredem institueret: Q. Voconia Tribunoplebis, anno 583. ab vrbe condita, lata. De hac lege meminisse Dio Cass. lib. 56. Gell. lib. 17. Linius lib. 41. Cic. 3. Verina.

Huic tamen, cum ei facile fraus fieret, alia addita est Falcidia, quae totum defuncti patrimonium in duodecim vncias diuisit, & vetuit, ne cui ultra dodrantem, id est, nonem vncias totorum bonorum legare liceret, siue sit vnus heres institutus, siue plures. Vt quadrans, id est, quarta pars bonorum seu tres vnciae, apud heredem heredesque manerent, l. i. ad legem Falcid. P. §. i. eod. apud Iustinianum. Scribit Dio Cassius cautum fuisse, vt heres quartam partem bonorum sibi relictorum, si oneratus sit legatis, accipiat, Dio Cassius lib. 48. historiar. Lata haec lex a P. Falcidio Tribunoplebis tempore Augusti adhuc Triumui, Appian. Dio in Augusto, ca. quando 2. distinet. Et hac lege factum est, vt tantum ex legato solum debeatur, quantum deducto quadrante superest,

4 superest, vt ait l. quoties, 67. ad leg. Falc. in P. ¶ Et si nihil superest, existit natur. l. Plautius, 9. §. si. cod. tit. Falcidia est quarta pars bonorum defuncti, quæ deducitur & completur ex legatis, quibus onerata est supra dodrantem hereditas.

5 ¶ Quæ definitio ex his quæ dicenda sunt, apparebit. Falcidia nomen interdum comprehendit legitimam quartam, quæ debetur filiis, & ita valde improprie, vt in amb. vnde si patens, C. de inoff. test. l. 1. Et ibi gl. Interdum & Trebellianica, vt in l. Titia, ad leg. Falc. P. l. si vt allegas, C. eod. tit. cum similib. quia Falcidia prorogata fuit ad fideicommissa, ex quibus quarta exemplo Falcidia, longe post tempora introductionis eiusdē Falcidia, retineretur, l. 5. sed quia heredes, de fideicommiss. hered. Interdum proprie, pro quarta quæ ex legatis deducitur, de qua hic acturi sumus. Conuenit cum vtriusque ratione alicuius similitudinis, sed diuersa prorsus ab ipsis in pluribus: vixque confertur cum legitima, Fernan. ad l. in quartam, in 2. artic. 2. capitis, num. 4. docet 12. circumstantiis differre legitimam ab aliis duobus quartis. in alio, quam in quantitate: & in ea quoque interdum dissidet, cum secundum numerum liberorum variet, nec quarta sit perpetua, vt in nouissima, de inoff. test. ¶ At cum Trebellianica conuenit in pluribus, quod vtraque sit quarta bonorum hereditatis, l. 1. ad Treb. P. §. sed quia stipulationes, de fideicommiss. hered. l. 1. §. secundo capite, & l. in quartam, ad leg. Falcid. P. vtrique finis similis, ne sine herede decedat testator, d. §. sed quia heredes, & §. 1. ad legem Falc. Vtraque per heredem heredis detrahitur, non detrahitur ab herede, l. quauquam, ad leg. Falc. C. Et cōtra voluntatem testatoris olim, l. Titia, & l. quod bonis, eod. P. non hodie, aut heres sed cum testator, eod. C. vt latius dicemus Deo volente postea. Dissertunt tamen in pluribus. Quia diuersi sunt nominis, l. si idem, C. de codic. Falcidia, ex legatis, l. 1. ad leg. Falc. P. vide Iason. ad rubr. ad Senatus. Trebell. P. num. 6. 12. Trebellianica, ex fideicommissis vniuersalibus capitur, §. sed quia stipulationes, de fideicommiss. hered. Et in aliis pluribus, quæ constare possunt ex collatione vtriusque, & ex his quæ de v. traque seorsum tractantur.

7 ¶ Accipitur Falcidia de legatis & fideicommissis particulatibus tantum, pro modo seu rata eorum, §. sed quia heredes, eod. §. & cum questum, de lege Falc. l. 2. C. ad legem Falcidiam, l. si quis testamento, 8. 2. de leg. 1. ex usufructu legato, l. si usufructus ab initio, §. de usufructu lib. 7. Part. 1. l. 1. §. non solum, & §. si usufructus, l. 1. §. si usufructus, 80. ad l. Falc. ex iuribus & nominibus, l. 1. §. non solum, eod. ex legato vultit creditori, & ratione commodi, d. l. 1. §. si quis creditore, l. 2. item quiritur, de dote per leg. ex eo quod emi vendidit iustum est, l. in ratione 30. §. vendere, ad leg. Falc. ex in diuidui estimatione, l. lege Falcidia, 7. eod. P. l. in imponenda, §. 1. eod. C. ex pretio statuarum, l. lineam margaritarum, 2. 6. in princ. eod. P. ex linea margaritarum, d. l. lineam §. si ex relictis ad alimenta, l. diuisi Verus, 88. l. hereditatem, eod. P. Et vt in summa dicam omnia legata quamuis pro operibus publicis conficiendis, statuisque pensionis data sint, ad contributionem dodrantis, pro rata suæ cuiusque quantitatatis reuocantur, l. in imponenda, 6. §. 1. eod. C.

8 ¶ Et aduersus omnes datur pro modo legatorum, l. 2. C. eod. & in legatis principi factis, l. 1. §. in legatis, C. eod. Ad municipium quoque legata, vel etiam ad ea, quæ Deo olim relinquebantur, lex Falcidia pertinebat, l. 1. §. ad municipium, eod. P. & ad prælegata coheredum, l. a coheredibus, 17. eod. C. l. Ne enim, eod. P. ad mortis causa donationem, l. si mortis causa, 5. eod. C. l. 2. de donat. causis mort. & mortis causa capionem, l. pen. C. ad leg. Falc. l. cum pater, §. 1. alienus, & l. si heres cui, eod. P. Vide tamen Bar. hoc disp. in l. 1. §. item sita, num. 1. & 3. ad leg. Falc. P. & l. qui pretio num. 3. de a. nat. causis mort. ad ea quæ morte confirmantur, vt & detrahitur ex donationibus inter virum & uxorem, si morte confirmantur, l. in donationibus, 11. eod. l. ex verbis, & l. donationes, 1. de donat. int. vir. & uxor. C. contra. si statim ubi factæ sunt, valeant, l. si usufructus, §. 1. ad leg. Falcid. P. Quæ autem sint ille donationes quæ statim coniugii factæ valeant, docet l. si idem, in i. tu gl. de donat. int. vir. & uxor. C. Item & ab iis, quæ ab ineffectu restitui debent, l. filius familias, 18. ad leg. Falc. P. C. Raynaldus, & C. Raynaldus, de test. ex pensionibus annuis, quando dies soluendi legatum venit, non ante, l. lex Falcidia, 47. ad leg. Falcid. P. Interim autem venite pensionario, quantum æstimari poterit res onerata pensione, pro ineunda ratione, docebit l. cum Titio, 55. ad leg. Falc. P.

9 ¶ Sunt tamen casus, in quibus non detrahitur Falcidia: vt iure Codicis cessat in testamento militis militantis, l. in testamento 7. C. eod. l. in testamento, de mil. testam. C. vide Iaso. in l. captatorius, num. 1. eod. tit. non etiam si non sit militans, iuxta quæ veteranus, l. si post, & l. ad veterani, ad leg. Falc. P. Laborant Interpretes in ra-

tionem istius decisionis notanda, refert Fernand. in 1. præf. l. in quartam, num. 9. eod. tit. vide Bar. in §. fin. num. 4. de hered. & Falc. in amb.

¶ Sed ego inutilem recusationem laborum aliorum recensere. De hoc hinc non detrahitur Falcidia iure nouissimo, si prohibuerit testator, d. amb. sed cum testator, C. ad leg. Falc. §. hinc nobis, & §. si vero expressim, de hered. & Falc. in amb. quamuis fuerit diuersum iure Pandectarum, l. quod de bonis, 1. §. frater, ad leg. Falc. P. aut Codic. Iustiniani, l. pen. C. eod. Item si res alienum totam euacuet hereditatem, quemadmodum legata cessant, l. si vniuersæ, C. de leg. 1. ita & Falcidia, l. successores, 16. C. ad leg. Falc. l. in ratione, 1. §. quod vulgo, eod. P. & Trebellianica, d. l. successores, & l. 1. §. si is qui, ad Trebel. Neque etiam accipietur de prædiis dotalibus, vel de instrumentis seu chartis, seu instrumentis prædiorum dotalium, l. si prædiorum, 15. C. ad leg. Falc.

¶ De prohibitis alienari, §. si quando, vt spon. salu. largi. & c. in amb. amb. sed & in ea, C. ad leg. Falc. de legatis ad pias causas, §. si autem heres, de eccles. tit. in nouell. amb. similiter, C. ad leg. Falc. l. si quis ad declinandam, de episc. & cler. C. vide glo. & Bart. ad l. penales, §. l. Titio, ad leg. Falc. numero detrahitur de legatis inter quas numeratur relictum ad pontem construendum, vel ad ecclesiam ædificandam, gl. in d. amb. similiter, Bart. ad l. sancimus, 2. num. 1. de sacros. eccles. C. quamuis hæc detractiones non minuunt quartam iure nature debitam, id est legitimam, gl. in d. amb. similiter, per l. quoniam in prioribus, C. de inoff. test.

¶ Et notabile hic est, non ideo onerari alia legata, vt patiantur detractionem eius quod detraheretur a legatis, quæ non patiuntur Falcidiam: sed periculo esse heredis non detractum, gl. in d. amb. similiter, arg. d. l. si seruo, l. non est dubium, & l. seq. ad l. Falc. P. Consensit Bart. in l. ex ass. num. 1. eo. per l. si post militem, eod. Contrarium tamen in aliis est, vt si testator prohibeat in vno legato Falcidiam, legatarii, non heres oneretur, vt ait Bart. ad l. qui quadringenta, per illam legem mil. ad leg. Falc. P.

¶ Heres quoque qui non fecerit inuentarium rerum hereditarium, & adierit, tenetur ad solidā debitā, & legata integra, etiam supra vires hereditatis, nec vitur beneficio legis Falcidie, l. fin. §. si vero, & §. si autem, de in. delib. C. §. si vero non fecerit, de hered. & Falc. in nouell. amb. sed cum testator, §. quo non obseruato, ad leg. Falc. C. C. Raynaldus, 18. in fin. de testamen. Sunt & alii plures casus, in quibus cessat Falcidia, quos inuenies enumeratos facile per gl. in l. testamento, C. ad leg. Falc. per gl. in §. hic nobis, de hered. & Falc. gl. in §. si de lege Fal. apud Iustina. gl. ad c. Raynaldus, ad verba, beneficio, contra voluntatem, de testamentis & in gl. fin. c. fi. eo. tit. Concluduntur casus, istis verbis, a prædictis glossis legibus & iuribus probati, quos memorie causa facillioris transcribam.

Falcidiam cessare facit pars debita natis,
Dus, miles, vetitum, libertas sponte solum.
Res vetite vendi, pietas, & chartula, crimen,
Ac heres si non facit inuentaria subsit.

¶ Extra casus ergo vetitos, dicemus, ab heredibus oneratis legatis, vel per legata vel fideicommissa exhausta hereditate, capi quartam hanc Falcidiam. Nunquam autem a legatario, et si fideicommissio grauetur, l. in singulis, 76. & l. lex Falcidia, 47. §. nunquam, ad leg. Fal. P. Nisi heres partem, quam ex legato eius accipere debebat, illi cedat: quam ex persona heredis, non legatarii iure, capiet, l. penales, §. fin. eod. vide Bart. in §. 1. de hered. & Falc. in amb. nu. 3. & in l. 1. num. 2. com. de leg. C. Detrahitur etiam Falcidiam heres heredis, qui deceffit ante solutionem legatorum, l. quauquam pater tuus, l. 10. ad leg. Fal. C. Et fideus qui succedit in locum heredis, a quo tanquam ab indigno hereditatem abstulit, l. in specie, 3. C. eo. l. 3. §. fin. ad Se. Treb.

¶ Detractio porro facienda est, secundum iuris ciuilibus præscriptas regulas, computatione & ratione inita. Iustinianus modum deducendæ & retinendæ quartæ sic tradidit, §. cum autem, de lege Falc. facit l. 1. §. hac verba, si cuiuspiam quam per leg. Falc. & c. P. Cui autem ratio legis Falcidia ponitur, ante deducitur et alienum, ita quæ feneratoris impensa & pretium seruorum manusissorum: tunc demum in reliquo ita ratio habetur, vt ex eo quarta pars apud heredem remaneat: tres vero partes inter legatarios distribuantur, pro rata scilicet portione quod cuique eorum legatum fuerit. Subiungit postea exempla, fit primum deductio non computandorum, postea impuratio, dehinc computatio. ¶ Cum res alieno deducendo intelligimus etiam id quod debetur ipsi heredi a defuncto, mortis tempore, l. in imponenda, 16. ad l. Fal. l. fin. §. in computatione, verbi si

vero, de iure delib. C. l. pater filium, § 4. ad leg. Falc. P. quum non dicantur eius bona, præterquam deducto ære alieno, l. subsignatum, § bona, de verb. sig. Nisi testator statuerit, vt in quartam Falcidiam heres sibi debitum imputaret, l. si debitor, ad leg. Falc. P. l. Lucius, § maritus, ad Trebell. Quod intelligendum putant iure veteri, quando ex fructibus fideicommissi quartam sibi compensare possent, non aliter. Quare hic considera quæ dicuntur in gl. l. fin. §. in computatione, vers. si vero, ad verbum confundantur, de iure delib. in questione, num huic quartæ, quæ debetur iure institutionis, imponi possit onus, vide l. cum pater, 79. §. Titio, de leg. 2. Quam non prosequor, cum monuerim hoc iure, quo vitimur, & in totum & pro parte Falcidiam tolli posse: & heres possit explorare apud se ante aditionem, num sine suo incommodo adire possit, aut velit repudiare hereditatem, & ita iuri suo renuntiare, sui gratia partim induta Falcidia, l. potest heres, 71. ad leg. Fal. P. Et cum permiffa sit prohibitio testatori, quod in eius fauorem quoque induta eadem quarta sit, ne sine herede decedat, §. 1. de lege Falc. & possit suo fauori renuntiare, l. si quis in conscribendo, §. de episc. & cleric. & C. de pall. Ergo si prohibitio non sit, ante detrahendum quod extra bonorum quantitatem est: deinde quod ex bonis apud heredem remanere oportet, l. in quantitate, 73. §. fin. ad leg. Falcid. P.

¶ Funeris ea ratione impensa, & necessaria in sepulturam, tanquam æs alienum deducitur, non autem in monumentum constitrendum legatum, supra hanc impensam, sed Falcidiam & hoc legatum patitur, l. 1. §. de impensa, §. l. 2. eo. Considera tamen l. militis, §. C. de relig. & sum. fune. ¶ Artis alieni loco etiam habentur, & proinde deducuntur ante imputationem Falcidiam, serui manumissi, & pretia alienorum seruorum, qui iussi sunt manumitti, & statuliberi: quia isti omnes extra familiam & bona defuncti, & hereditatis esse videntur, l. sed si non seruus, 36. §. si. l. eius serui, 37. l. statuliber, l. aris alieni, 39. ad leg. Falc. P. Item quicquid explicandarum venditionum causa expenditur, in l. quantitate parvimonii, 72. eod. Res etiam legata, quæ perierit ante rationem initam legis Falcidiam sine dolo vel cura heredis vel legatarii, l. 1. §. fin. & l. 2. §. 3. si cui plus quam per leg. Fal. in P. l. Paulus, 34. ad leg. Falc. P. Nec veniunt in computationem legata inutilia, quæ non valent, l. in ratione, 30. §. si. eo. ¶ Quæ non imputantur heredi & præcipua apud eum remanent, ea quoque deduci per est, d. l. in quantitate, 73. §. si. eod. Itaque imputat tantum quæ hereditario iure heres habet a testatore, non quod legatorum nomine fideicommissorumve, id est prælegatorum a coherede accepit, l. quod autem, 74. l. in quarta, 90. & l. Nennius, ad leg. Falcid. P. l. deducta, §. nummis, ad Trebell. P. nisi ideo legatum ei datum est, vt integra legata vel fideicommissa præstet, d. l. quod autem. Non imputat quoque quod implendæ conditionis causa, vel a coherede, vel a legatario, vel ab statulibero capit: quia mortis causa capit, non hereditario iure, d. l. quod autem, 75. eo. Quamuis in quartam iure nature debitam, hæc & alia, quæ a patre percepta sunt, vel ab alio qui legitimam debet, imputentur, l. Papinianus, §. si conditioni de inoff. testa. Imputatur tamen prælegatum, respectu eius legatarii qui coheredi dar, non aliorum, l. filio 93. ad leg. Falc. Non autem imputabit etiam heres in quartam fructus ex re sibi legata perceptos, l. Paulus respondit, 24. in eod. Bartolus de imputatione faciendâ in quadrante Falcidiam distinguit, Bart. ad l. in quarta, nu. 3. ad leg. Falc. Aut heres capit ex bonis defuncti extra causam testamenti: aut ex ipso testamento. In primo casu rursus, aut propter hoc nominatim datum & expresse, vt sibi imputet in Falcidiam, & imputatur, l. cum quo, eod. aut accepit propter aliam causam, & tunc non imputatur, l. pater filium, in princ. eod. In secundo casu, dum ex testamento capit distinguit: an iure hereditario capiat, aut iure legati, aut prælegati, aut causa conditionis implendæ, aut vi modi, aut ex causa pretii exiussa testatoris. Et in primo casu, imputatur acceptum in Falcidiam, d. l. in quartam, & l. quod autem. In secundo, aut legatur sibi a legatario, & nihil sibi imputat: quia non habet ratione sui iure hereditario, l. si a me, eo. sed ratione eius qui dat, l. Nennius, eod. Si vero legatur a coherede, tunc aut queris quoad ipsam heredem, & totum imputatur, d. l. Nennius, & l. si filio, eod. aut quoad alios, & tunc aut legata sunt pecunia vel corpus non hereditarium, & nihil eius imputatur, quia nihil iure hereditario capit. Aut fuit prælegata pecunia hereditaria, & tunc aut ipse iustus est sibi retinere vel detrahere, & totum computant, l. cum pater in princ. & d. §. nummis, de leg. 2. aut coheres fuit sibi iustus dare pecuniam hereditariam, & tunc sibi pro hereditaria parte imputat, d. l. id autem, & l. in quartam, ad leg. Fal. Si vero corpus hereditarium, tunc aut detrahatur Fal-

cidiam ex voluntate defuncti, & imputatur in quartam portionis hereditaria: aut contra vel præter voluntatem, & tunc computatur tota hereditaria portio, l. Titia, & d. l. Nennius, eod. In tertio casu, quod capitur eod. bonis implendæ, si legatarius possiderit, quod ab herede conuenitur, imputatur in quartam, quod pertinet ad dantem, non quoad alios, d. l. Nennius. Si vero ipse heres possidet & conuenitur, distingue, an fuit datum ab statulibero, & tunc dic vt in l. id autem, ad leg. Falcid. P. aut ab extraneo, & tunc nullomodo imputatur in Falcidiam, nec quoad dantem, nec quoad alios, d. l. id autem & l. si fundus legatus, eod. l. pen. C. eod. In quarto casu, quod capitur in vim modi, imputatur in quartam, l. in ratione, §. tam est, eod. P. vt & id, quod quinto loco capitur loco pretii, l. si fundus, & l. si dignus, & l. ad veterani, §. 1. eod. P. Fernandus decem conclusiones ponit, per quas discerni posse docet, quid imputetur, vel non imputetur in quartam Falcidiam, quæ apud illum vide, in 3. capite principali, repetitio. l. in quartam, ad leg. Falc. P. in primo articulo. ¶ Quæ sufficiat indicasse, vt procedamus ad formam deducendi, imputandi, & computandi in detrahenda quarta. Forma itaque erit, primum, vt eligatur arbiter, & coram illo legatarii & fideicommissarii, & quorum interest vo-centur. Verba Vlpiani, l. 1. §. cum dicitur, si cui plus quam per leg. Falc. l. c. lib. 35. P. tit. 3. hæc sunt, Cum dicitur legem Falcidiam locum habere, arbiter dari solet ad inuendam quantitatem bonorum, tamen si vnus aliquod modicum fideicommissum persequatur, quæ computatio preiudicare non debet ceteris, qui ad arbitrium missi non sunt. Soleat tamen ab herede etiam ceteris denuntiari fideicommissariis, vt veniant ad arbitrum, ibique causam suam agant, imputationemque etiam credituribus vt de ære alieno probent. Ad arbitrum recurretur, quando petunt solidum legatum legatarii vel fideicommissarii, & obicit heres esse locum Falcidiam: nam ad exceptionem illam elidendam, oportet arbitrum eligi. Et si noluerit expectare qui petit eius sententiam, interim pendente iudicio debent satisficere & cauere per stipulationem, se restituros quanto amplius, quam per legem licuerit, acceperint: vt rescriptis Antoninus Cæsar, l. 2. de vsur. & fruct. leg. lib. 6. C. tit. 47. & legibus anterioribus responsum erat, ratio nisi possit, l. 1. si cui plus quam per. & C. P. Ita vocatis coram iudice seu arbitrio eius, quorum interest, omnium instrumentorum & rationum defuncti coram eodem editio fieri debet, vt exploret ea per quæ probetur, quantum sit in bonis, l. pen. §. fin. ad leg. Falc. P. l. 1. C. de eden. l. 2. quem ad. test. aper. l. fin. de bon. aucto. sud. possid. P. Subinde heres contributionem facere debet eorum, quæ imputari possint, aut connumerari in portionem quartæ, & legatorum comprehensionem testamento patris substituentis filio impuberi, & a filio relictorum, vel aliorum legatorum cum rebus imputandorum, l. 1. in princ. si cui plus quam per leg. Fal. P. l. 1. §. inter dandum, & l. idem dicitur, & l. in ratione, §. quod vniuo, & §. quantum, & l. qui fundum, §. coheres, ad leg. Fal. Sic habita tota massa hereditatis, deducuntur primum deducenda ex bonis computandis, & quæ remanent apud heredem, vt dictum est, ex §. si de le. Falc. ¶ Postea videndum, quæ inter bona connumeranda sunt. Habeturque primum generaliter ratio quantitatis patrimonii, quod fuit tempore mortis testatoris, l. quantitas, eo. l. in quantitate, 73. & l. in duplicibus, 78. eod. P. quia ex tempore incipit esse hereditatis, l. hereditas, 63. de reg. iur. l. nihil aliud, de verb. sig. & ad id tempus aditio retrahitur, l. omnia, 154. l. omnes, 161. de reg. iur. l. si ex herede, §. si de sup. seru. Quare fructus quidem pendentes & accessiones quæ fuerunt tempore mortis, computabuntur, l. in ratione, 9. ad leg. Fal. l. quia pars rei, l. fructus, de rei vind. P. sed postea nata & percepta, & lucrata ex rebus hereditariis, etiam ante aditionem hereditatis lucro heredis solius sunt, nec ideo minus deducet quartæ ex legatis, si mortis tempore non habuerit quartam deductis legatis, l. quod de bonis, 15. §. fructus, l. Paulus, 24. l. in ratione, ad leg. Fal. d. §. quantitas, eod. l. mulier, §. si heres, ad Trebell. Quia in periculo heredis est diminutio: vt si tempore mortis hereditas quartæ & legatis sufficeret, & postea inops fieret, nihilominus solida legata præstare cogatur, etiam si tarde adierit, quod in arbitrio eius esset maturius adire, d. §. quantitas, & l. in ratione, 30. ad le. Fal. & quædo voluerit rationem Falcidiam inire, l. legis Falcidia, 58. eo. P. Sed quid de peculii incremento dicendum, explicat Marcellus in l. c. quod, de peculio, 56. ad leg. Falcid. Excipimus fructus rerum sub conditione vel in diem legatari, qui medio tempore & pendente conditione percepti, veniunt in contributionem & computationem, l. sed si non seruus, 36. §. si. & l. in quantitate, 73. §. in diem, ad legem Fal. l. mulier, 22. §. fructus, ad Trebell. P. Idem de intersurfio legatæ sub conditione summæ, vel in diem dicendum est, l. circa legem 66. &

Qui quadringenta, §. 7. qui ducenta, & d. l. in quantitate, §. in diem ad leg. Fal. P. ¶ Insuper retentiones omnis temporis heredi imputantur & computantur in quartæ ratione, ne minuantur aliorum legata: vt si inutilia sint legata propter incapacitatem legatarii, vel si alio modo apud heredem remaneant, l. in ratione, l. 1. & l. non est dubium, §. 1. nec interest, §. 1. l. ex affe, §. 2. eo. Si autem portio grauati coheredis superuenierit per ius accrescendi, vel aliter portio coheredi non grauata, & vtendum sit Falcidia, non fiet contributio in ratione in eunda portio non grauata, sed separabitur, l. 1. §. si coheredis, & §. si coheredem, eod. cum distinctione l. 1. §. id quod ex substitutione, & l. quod si alterutro, 77. & l. qui fundum, §. 6. §. qui filium suum, ad legem Falcidiam. P. Item cum distinctione, vt si iure potestatis vel domini portio non grauata accrescit portio grauata, fiat contributio: sedus, si e conuerso, l. si pupillus, 2. 1. §. si. & l. Ne centum, 2. 2. §. seruo herede instituto, l. cum quo, §. 6. §. Stichus, ad leg. Fal. P. l. maritum, 2. 5. eo. ti. ¶ Postquam autem facta erit computatio, contributio, imputatio, & deductio, detractio faciendæ est ex rebus ipsis, si diuidæ sunt: aut si indiuidæ, ex æstimatione rerum, Bars. in l. 1. §. si usus fructus, eo. Omnia tamen legata æstimanda sunt, vt cognoscamus num dodrantem excedant, d. §. si usus fructus, etiam non habita ratione æstimationis factæ per testatorem, iure veteri recepto, l. quod de bonis, 1. §. §. ad leg. Fal. P. l. si fundum, §. 3. §. si libertis, de leg. 1. non iure Nouellarum, quo diximus testatorem posse prohibere Falcidiam, §. si vero expressim, de her. & Falc. 24. in Nouell. vide §. nouel. 48. ¶ Alioquin vbicumque detractio faciendæ est, huius æstimatio pretii rerum ex veritate faciendæ est, l. in Falcidia, 4. 4. ad leg. Falcid. P. Sicq; in hæc verba respondit Vlpianus, in l. in lege Falcidia, 6. 2. eod. corpora si qua sunt in bonis defuncti secundum rei veritatem æstimanda erunt, hoc est, secundum præsens pretium, nec quicquam eorum formali pretio, id est, a contrahentibus conuento, æstimandum esse sciendum est. Paulus prosequitur, l. pretia rerum, 63. eo. pretia, inquit, rerum non esse æstimate, nec utilitate singulorum sed communiter funguntur. Idq; exemplis illustrat. in d. l. pretia. Pretium iustum, pretium commune est, quo habita consideratione loci, vbi res sunt, & temporis quo æstimari debent, res vendi possunt, d. l. pretia, & l. si. §. de administr. tuto. C. non habita ratione æstimationis factæ per iuramentum in litem, l. cum pater, 60. §. §. ad leg. Fal. P. vel pluris, quod quis ex stultitia vel prodigalitate emtoris vel affectione consequi possit, l. 3. & l. in lege Falcidia, 4. §. eod. Relatio autem, vt monui, fit ad tempus mortis testatoris. Hicque arbitrio boni viri, & expertum in censura rerum, adhibendum est: potissimum in his quæ a iure non habuerunt æstimationem. ¶ Sunt autem quædam a iure æstimata, vt si legatum sit Reipub. in annos singulos, cum de Falcidia queritur, Marcellus putat, d. l. in quantitate, & eo §. quantitas eod. ap. Iustin. tantum videri legatum, quantum sufficit sorti ad vsuras trientes eius summe quæ legata est, colligendas, l. 3. §. si. eo. P. Quomodo æstimetur legatum alimentorum ad vitam relictum, inuenies in l. hereditatum, 68. ad leg. Fal. P. de quibusdam alibi. ¶ Ceterum, cum dixerimus ab heredibus detrahi quartam Falcidie, obiter monendi sunt iuuenes, cuiuscunque heredis hoc non esse beneficium, sed tantummodo heredis cuius hereditas est exhausta, vel supra dodrantem onerata legatis, & pro sua parte, §. 1. & §. §. cum quantum, lege Fal. l. in singulis, eo. P. non autem legatariorum, l. lex Falcidia, 4. 7. in fin. eo. Non enim competit finis propter quem inuenta est Falcidia, legatariis: nempe vt esset inuitati, saltem lucro ad additionem heredes: & vt testati decederent, qui eos instituisent, d. §. 1. de lege Fal. l. vlt. §. 24. Dataq; est hæc ideo facultas a lege heredibus, & iste eius effectus, vt possint quadratam retinere, & ex singulis legatis corrødere pro portione æstimationis, vtilium suppleant, non autem ex vno tantum legato, l. 2. C. ad le. Falcid. d. l. in quantitate, §. vlt. & l. Plautius, eod. P. ¶ Rationes autem istius quartæ, quantitatis videlicet statutæ, & æquitatis eius plures sunt. Quod autem ad quantitatem pertinet, cur nec plus nec minus quam quadrans heredi decernatur, sicuti in aliis iuris taxationibus & quartis, nihil amplius possimus adferre, quam quod iustā hanc esse visum fuerit prudentibus pro mercede heredis. Et æstimatio mercedis communiter confertur in arbitrium boni viri, vt non omnino pro media parte qui industriam confert negotio, mercedem reporter, sed quod illi videbitur, l. societatem, pro socio, P. §. in bonafidei, de action. cum similib. At si queramus, cur mercedem ex additione referre debeat heres: æquum id esse suadet, primum vtilitas testatorum, quorum interest habere heredem, l. §. quia, de interu. actio. P. & reipub. supremas hominum voluntates sortiri effectum, l. vel negare, quem testat. aper. P. Fieri autem illud

non poterat, recusantibus heredibus, ob nullum vel modicum lucrum, ad se defunctorum hereditates, §. 1. de leg. Fal. §. 1. de fidei. her. l. in quantitate, 7. 4. ad leg. Fal. P. Cum nemo cogatur adire vel acceptare hereditatem alterius inuitus, & cum suo incommodo, l. verba hæc, de cond. insti. P. l. si quis omiffa, si quis omi. cau. testa. P. l. in quantitate 7. 4. ad leg. Fal. P. Secundo iure naturæ æquum est, eum sequi commoda, quem sequuntur incommoda, l. secundum naturam, de reg. iur. l. vni, §. pro secundo, de cad. toll. C. & iniquum, vt vnus lucrum lentiat, alter damnum patiat, in l. si non fuerint, 29. §. si pro soc. P. ¶ Onus autem inesse hereditatibus nemo dubitat, etiam si lucrosa videantur: vt recte cautum sit, non licere pupillo sine tutore acceptare hereditatem, etsi lucrosa sit, ne, vt ait Iustinianus, ei aliquid damnum adueniat, §. neg. tamen, de auct. tuto. Lucrosa namque etsi sit, tamen damnofa est, propter lites quas conuenit excipere vel mouere contra creditores, debitores, & legatarios testatoris: cum tamen alioquin nostra interfit, litibus non vexari, l. minoribus de minor. 2. 5. an. P. Nec factum eius improbat Prætor, qui maluit potius re cateræ, quam sæpius pro ealigare, & vercundia eius, qui lites exsecratur, non est vituperanda, l. item si res fuerint, §. fin. de alien. ind. mut. cau. fac. lib. 4. P. tit. 7. ¶ Tertio, quia heres ad eundo, soluendo legata, & reliqua loco testatoris exercendo, videtur recte negotia eius, & ex mandato gerere, vt in l. 3. §. hæc verba, de procur. P. & ideo salario aliquo remunerandus est æstimando a lege vel iudice, l. 1. mand. C. l. 5. in honorariis, de extraord. cogni. P. Et labor non debet esse sine mercede, §. ne autem, de iudicib. in aurb. Quare etiam æquum est, & eius portionem primam detrahi, tanquam mercedem eius, qui totius hereditatis & legatariorum commoda gerit: & sine cuius additione nihil legatariorum consequerentur.

Cuius Personæ institutio possit in testamento fieri. Cap. 35.

Lib. 2. Instit. tit. 14. lib. 28. P. tit. 5. lib. 6. C. tit. 24.

- 1 Heres institui qui non prohibetur potest: etiam respub. plures, vni, ignotus, &c.
- 2 Hereditates delatas qui principes acceptarunt & quas, & qui voluerunt.
- 3 Heredes principes cur olim scriberent priuati Romani, & lex ea de re lata a Elia Perinacis.
- 4 Pauperes & captiui in genere institui heredes possunt.
- 5 Posthumi heredes institui possunt sui & alieni hodie non olim, & quare.
- 6 Spiritus seu bastardi non possunt heredes institui a patribus directo vel per fideicom. & seq.
- 7 Marii cuiuscumq; vtilitatis sit filii spiritus succedunt, sed non incestuosi vel adulterini, &c.
- 8 Filii presbyterorum abominandi, & institui a patribus directo vel per obliquum non possunt, neq; in ecclesia eadem beneficium cum patribus habere.
- 9 Spiritus quomodo ab alio, quam a patre, institui potest.
- 10 Naturalis filius ex testamento patris capere potest: spiritus non, vtrique.
- 11 Fiscus quando capit hereditatem vel legatum spiritus si a patre relinquuntur.
- 12 Spiritus nepos naturalis & legitimus an institui ab auctore: & quomodo possit.
- 13 Legitimus spiritus quando ex testamento patris institui potest.
- 14 Vxor illegitima, puta ante adulterio cognita, testamento hereditas relinqui non potest: sed fiscus capit & rel. etiam.
- 15 Collegia licita autem heredes institui possunt, vt ecclesia: mendicantes autem vel glosi vt possint.
- 16 Mendicantium vsura, & cumalatio pecunie detestata. Et vsura omnibus prohibita.
- 17 Femina olim non poterant vniuersales heredes institui. Sublata lex Voconia, eod.
- 18 Deportati institui heredes non possunt.
- 19 In metallum damnati non instituiuntur heredes.
- 20 Banniti an heredes institui possint.
- 21 Pagani heretici heredes etiam consanguinei scribi nequeunt.
- 22 Heredes institui possunt non prohibiti furiosi, muti, &c.
- 23 Heredum differentia triplex, vel sui, & necessarii, vel extranei, & qui. Et num uxores inter suos heredes marito eod.
- 24 Extranei heredes qui dicantur.